

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВТІЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТЕХНОЛОГІЮ

Присвячено окремим науковим проблемам розмежування категорій інформаційного втілення технології як об'єкта господарсько-правового регулювання та інформації про технологію як окремого об'єкта господарського обороту та державної політики у сфері трансферу технологій.

Ключові слова: технологія, інформаційне втілення технології, інформація про технологію, трансфер технологій.

Постановка проблеми. Кризовий стан національної економічної системи викликаний багатьма факторами, у тому числі й макроекономічного та глобально-політичного характеру. Але при цьому досить вагому негативну роль у цьому процесі відіграють і тенденції істотного технологічного відставання виробничого сектору економіки України порівняно із країнами Європейського Союзу, Азії, Північної та Південної Америки [1, с. 31].

Такий стан речей є ненормальним, оскільки наша держава володіє значним інтелектуальним потенціалом, розгалуженою системою науково-дослідних та дослідно-конструкторських установ, які можуть істотно пришвидшити процес оновлення виробничих потужностей суб'єктів господарювання. Однією із причин відсутності процесів активного залучення останніх новітніх наукоємних розробок до господарської діяльності є недосконале чинне законодавство, яке не забезпечує нормальних передумов такої співпраці, не захищає розробників технологій від несанкціонованого ними поширення відомостей про таку технологію, у тому числі й інформації відносно ключових об'єктів права інтелектуальної власності та головних принципів їх роботи. Саме тому головним завданням юридичної науки є розробка якісно оновленого правового інституту трансферу технологій, в якому будуть поєднані як приватноправові інтереси виробника, так і публічний інтерес держави до широкого проникнення цих об'єктів у національну економіку України. Незважаючи на те, що Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» було прийнято в нашій країні ще в 2006 р., у практиці господарювання суспільні відносини, пов'язані із створенням, передачею прав та втіленням технологій, не набули широкого розповсюдження.

Мета даної роботи – визначити загальні характеристики таких категорій, як інформаційне втілення технологій та інформація про технологію, та особливості їх використання в ході трансферу технологій. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі взаємопов'язані **завдання**: 1) дати визначення поняттю «інформаційне втілення технології»; 2) визначити зміст і правову природу категорії «інформація про технологію»; 3) з'ясувати відмінності між ними; 4) проаналізувати механізми їх використання у сфері обігу технологій в Україні; 5) запропонувати зміни до положень чинного законодавства України, які б дозволили підвищити ефективність правового регулювання відносин у сфері трансферу технологій.

Об'єктом даного дослідження є система суспільних відносин, урегульована нормами права різних галузей законодавства України, що виникають у процесі створення, передачі прав, втілення технологій та використання результатів їх реалізації. Предметом дослідження є правовий аналіз окремих проблем розкриття відомостей про технологію третім особам.

Аналіз останніх джерел і публікацій за обраною темою свідчить, що дослідження за цим напрямом здійснювалися багатьма науковцями в галузі як юридичної науки, так і економіки, державного управління. На особливу увагу заслуговують праці таких учених, як Ю. Є. Атаманова [2]. К. Ю. Іванова, [3, с. 448–473], О. В. Гладка [4; 5], проте жоден із названих авторів так і не надав чіткого відмежування понять інформаційного втілення технології як об'єкта господарсько-правового регулювання та інформації про технологію як системи відомостей описового характеру про можливі результати її використання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6], технологія – результат науково-технічної

діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг. Об'єктом технології є наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

У цей же час законодавець, формуючи правовий режим технології, не розмежовує в якості її видів інформаційне та матеріальне втілення, хоча можливість проведення такої класифікації впливає із систематичного тлумачення тих правових норм, що встановлюють певні правила поведінки учасників трансферу технологій. В юридичній науці під інформаційним втіленням технології прийнято розуміти сукупність систематизованої інформації, що містить у собі відомості про ті дії, які необхідно вчинити суб'єкту господарювання для втілення технології в цілісний майновий комплекс суб'єкта господарювання, інформацію про процеси і послідовність перетворення речовин і енергії для досягнення визначеного технологією кінцевого результату [7, с. 23–40]. Таку інформацію розділяють на такі види: 1) науково-технічна інформація про технологічні і конструктивні засоби, прийоми та методи втілення технології; 2) інформація про той об'єкт права інтелектуальної власності, на якому базується така технологія; 3) інформація про її характеристики, наявність яких дозволяє зробити висновок про цілісність і самостійність; 4) інформація, направлена на обґрунтування доцільності використання саме цієї технології, про її особливості та переваги, наявність попиту на отримані результати й аналогічних товарних пропозицій; 5) інформація про економічну раціональність втілення (розрахунки потенційної здатності приносити прибутки, бізнес-плани, прогнози, аналітичні дослідження і т. ін.); 6) інформація про конкретні шляхи комерціалізації технології (мова йде про конкретні способи та прийоми втілення індивідуально-визначеної технології в конкретний виробничий процес, що опосередковується у вигляді передачі спеціальних знань, навичок і вмінь від розробників технології до осіб, що її втілюють, проведення додаткових робіт із доведення технології для її певного пристосування до ко-

ректного виробництва тощо); 7) інша специфічна інформація, що пов'язана з окремим видом технології (наприклад, інформація, пов'язана із відповідністю технології наявним екологічним стандартам та вимогам).

Усі перелічені види інформації містяться в певних зовнішніх формах їх вияву – записках, документах, технічних розрахунках, висновках, проектній документації, технічних описах, результатах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і т. д. й опосередковують у собі всі стадії існування технології, починаючи з «ідей» до рекомендацій, пов'язаних із особливостями її втілення у виробничий сектор. Іншими словами, це та сукупність інформації, яка дозволяє розкрити всі без винятку особливості створення та використання технології та безперешкодно відтворити її матеріальне втілення (конкретні пристрої, механізми, устаткування) в межах цілісного майнового комплексу суб'єкта господарювання.

Правова категорія «інформація про технологію» хоча і часто зустрічається в чинних нормативно-правових актах, проте залишилась поза увагою законодавця. У той же час аналіз певних підзаконних нормативно-правових актів дозволяє визначити певні особливості її змісту та умов оборотоздатності.

Так, наказом Міністерства освіти і науки України від 11.12.2002 р. № 696 було затверджено Порядок державної реєстрації несекретних завершених технологій [8]. Відповідно до цього порядку в якості державних несекретних новітніх технологій можуть бути зареєстровані несекретні завершені технології, що розроблені установами, організаціями і підприємствами України та фізичними особами (далі – виконавці технологій) за рахунок коштів державного бюджету (частково або повністю). Технології, що виконані недержавними організаціями, установами та фізичними особами за власний рахунок, вносяться до Державного реєстру за бажанням їхніх власників. Контроль за обов'язковістю такого внесення з боку виконавців технологій за рахунок державних коштів до Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) у 30-денний термін з моменту закінчення робіт покладено на міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Національну та галузеві академії наук. Реєстрація відбувається шляхом внесення реєстраційної картки технологій, яка оформлена згідно з вимогами вказаного Порядку.

Як впливає із п. 2.1 вказаного Порядку, подання відомостей про технологію здійснюється шляхом

заповнення уніфікованої реєстраційної картки, форма якої затверджена цим же наказом Міністерства освіти України. Зі змісту реєстраційної картки вбачається, що головним призначенням цього реєстру є збирання відомостей про автора та виконавця технології, а не про економічну складову її використання та не про те, до якого позитивного результату може привести її втілення у виробничу сферу господарської діяльності. Іншими словами, збір інформації про технології в Україні проводиться з метою здійснення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів відповідними науковими та науково-дослідними установами, і при цьому нашу державу мало цікавить те, а яке якісне наповнення вказаних об'єктів, чи мають вони потенційну економічну придатність, чи відповідають вони критеріям дійсності технології, які визначені не тільки чинним законодавством України, а й є прийнятними в усьому світі. Так, у цьому реєстрі є відповідні розділи, присвячені опису технології, її основним технічним характеристикам, опису можливих результатів від її використання, соціально-технічним результатам і т. д. Але ця інформація не має жодних інших додаткових критеріїв ступеня її розкриття, і якщо особа, яка провадить таку державну реєстрацію, забажає не відображати її зміст – вона може це зробити, указавши лише загальне описання основних її процесів та відобразивши абстрактні переваги від її використання. Крім того, одним із основних недоліків вказаного порядку є те, що в ньому не зафіксовано спеціального механізму розкриття інформації, лише міститься посилання на те, що відбір інформації про технології здійснюється на договірних засадах (п. 1.9 вказаного Порядку).

Ураховуючи відсутність єдиного підходу до розуміння правової категорії «інформація про технологію», на нашу думку, є доцільним запропонувати власну авторську концепцію сутності цього явища, яка має ґрунтуватись на таких засадах:

По-перше: поняття інформації про технологію в жодному разі не має збігатися із категорією інформаційного втілення технології, оскільки, на нашу думку, повинне мати зовсім інше призначення. Указане поняття має використовуватись при розкритті окремих характеристик технології, які мають носити другорядний характер, не описуючи при цьому основного науково-технічного рішення, яке лежить в основі такої технології. Ця категорія має використовуватись при централізованому збиранні та розповсюдженні відомостей про технології з метою їх комерціалізації у виробничому секторі національної

економіки. Іншими словами, це має бути обмежена інформація про потенційні економічні результати, які може дати технологія в разі її використання певною категорією суб'єктів господарювання певної спеціалізації.

По-друге: зміст поняття інформації про технологію, на нашу думку, доцільно звести лише до відомостей щодо обґрунтування доцільності використання технології, про її особливості та переваги, наявність попиту на отримані результати й аналогічних товарних пропозицій, про економічну раціональність втілення (розрахунки потенційної здатності приносити прибутки, бізнес-плани, прогнози, аналітичні дослідження і т. ін.).

По-третє: державному реєстру технологій потрібно надати правовий режим публічних даних, окресливши коло осіб, які можуть отримати доступ до вказаних відомостей за правилами, визначеними положеннями Закону України «Про доступ до публічної інформації» [9].

По-четверте: потрібно внести відповідні зміни до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», поклавши обов'язок ведення державного реєстру завершених несекретних технологій на спеціальний орган державної влади, уповноважений здійснювати державну політику у сфері трансферу технологій, поєднавши момент її державної реєстрації з обов'язковим проведенням патентного пошуку на предмет патентної «чистоти» складових технології і з обов'язковим проведенням відповідного експертного дослідження такої технології для встановлення її відповідності критеріям цього об'єкта правового регулювання, що визначені положеннями чинного законодавства України.

Саме така концепція фіксації змісту категорії «інформація про технологію» та вказані засади реформування системи обліку створених в Україні технологій дозволить створити дієві бар'єри, що унеможливляють реєстрацію псевдотехнологій та технологій, які не є новими на території нашої держави і на світовому рівні. Вільний доступ до економічних характеристик уже розроблених технологій зможе сприяти вільному залученню приватних інвестицій і подальшому розвитку наукової та науково-дослідної сфер нашої держави. А правовий режим публічної інформації дозволить створити можливості для переважного використання вказаних наукоємних продуктів виключно суб'єктами господарювання, які є резидентами України чи постійно здійснюють свою господарську діяльність на території нашої держави, забезпечивши принцип пріо-

ритетного використання технологій на території України, забезпечення якого є одним із найголовніших завдань державної політики в цій сфері [10, с. 121–127].

Висновки. Чинне законодавство України не містить чіткого розмежування понять «інформаційне втілення технології» та «інформація про технологію». Доцільною є фіксація вказаних категорій за таким принципом: інформаційне втілення технології – це система інформації про ті дії, які необхідно вчинити суб'єкту господарювання для втілення технології в цілісний майновий комплекс суб'єкта господарювання, інформація про процеси і послідовність перетворення речовин і енергії для досягнення визначеного технологією кінцевого результату, обсяг якої дозволяє відтворити технологію в її матеріальному втіленні (у формі механізмів, обладнання, устаткування, дослідного зразка, відокремленої технологічної лінії). У той же час інформація про технологію має являти собою категорію, яка є значно вужчою за обсягом технічних даних про конкретне технологічне рішення, покладене в основу такої технології, за описанням принципів роботи тих об'єктів права інтелектуальної власності, які покладені в його основу, лише відомості щодо обґрунтування доцільності використання технології, про її особливості та переваги, наявність попиту на отримані результати

й аналогічних товарних пропозицій, про економічну раціональність втілення (розрахунки потенційної здатності приносити прибутки, бізнес-плани, прогнози, аналітичні дослідження і т. ін.).

Інформації про технологію доцільно надати статус публічної інформації із правовими механізмами її поширення, визначеними спеціальним нормативно-правовим актом – Законом України «Про доступ до публічної інформації». Це дозволить забезпечити вільний доступ суб'єктів господарювання до відомостей про такі технології, що пришвидшить процес їх втілення у виробничий сектор національної економіки України та дозволить створити передумови для реалізації принципу пріоритетності національного використання вказаних об'єктів.

Поняття інформації про технологію доцільно поєднати із державною реєстрацією таких об'єктів, проведенням досліджень на патентну чистоту та експертним дослідженням на предмет відповідності технології вимогам, установленим чинним законодавством України. Саме після таких дій держава може забезпечити більш високу ймовірність настання того економічного ефекту, який здатна привнести технологія конкретному суб'єкту господарювання та дозволить «відфільтрувати» можливість використання псевдотехнологій та технологій, які не є новими на території нашої держави і на світовому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи технологій виробництва в галузях народного господарства : навч. посіб. / С. П. Желібо, Д. В. Анопко, В. М. Буслик та ін. – К. : Кондор, 2005. – 716 с.
2. Атаманова Ю. С. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави : монографія / Ю. С. Атаманова. – Х. : ФІНН, 2008. – 424 с.
3. Правове регулювання інноваційних відносин : монографія / С. М. Прилипко, А. П. Гетьман, Ю. С. Атаманова та ін. – Х. : Юрайт, 2013. – 688 с.
4. Гладка О. В. Комерційна концесія як складова інноваційно-інвестиційної політики держави / О. В. Гладка // Юрист України. – 2013. – № 4 (25). – С. 72–78.
5. Гладка О. В. Технологія як складова предмета договору комерційної концесії / О. В. Гладка // Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – 2014. – № 2 (17). – С. 188–197.
6. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 верес. 2006 р. № 143-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
7. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання : [монографія] / О. М. Давидюк. – Х. : ФІНН, 2010. – 176 с.
8. Про затвердження Порядку державної реєстрації несекретних завершених технологій : наказ М-ва освіти і науки України від 11 груд. 2002 р. № 696 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 15. – Ст. 686.
9. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
10. Давидюк О. М. Господарсько-правові аспекти реалізації принципу пріоритетності національного використання технологій / О. М. Давидюк // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Екон. теорія та право. – 2010. – № 3. – С. 121–127.

REFERENCES

1. Zhelibo Y. P., Anopko D. V., Buslyk V. M. (2005) *Osnovy tekhnolohii vyrobnytstva v haluziakh narodnoho hospodarstva* [Basic Production Technologies in the Sectors of the Economy], Kyiv. Kondor [in Ukrainian].
2. Atamanova Yu. Ye. (2008) *Hospodarsko-pravove zabezpechennia innovatsiinoi polityky derzhavy* [Economic and Legal Framework State Innovation Policy], Kharkiv. FINN [in Ukrainian].
3. Prylypko S. M., Hetman A. P., Atamanova Yu. Ye. (2013) *Pravove rehuliuвання innovatsiinykh vidnosyn* [Legal Regulation of Innovative Relationship]. Kharkiv. Yurait, [in Ukrainian].
4. Hladka O. V. (2013) Komertsiiina kontsesiia yak skladova innovatsiino-investytsiinoi polityky derzhavy [Commercial Concession As Part Of State Innovative Investment Policy], *Yuryst Ukrainy. – Lawyer of Ukraine* 4 (25), 188–197, [in Ukrainian].
5. Hladka O. V. (2014) Tekhnolohiia yak skladova predmetu komertsiiinoi kontsesii [Technology as a Part of the Subject of Commercial Concession]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho» – Bulletin of the National University «Law Academy of Ukraine Yaroslav Mudryi»*, 2014, 2 (17), 188–197, [in Ukrainian].
6. Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii: Zakon Ukrainy vid 14 veresnia 2006 No. 143-V [On State Regulation of Activities in the Field of Technology Transfer: Law of Ukraine of 14 September 2006 No. 143-V], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Data of Supreme Council of Ukraine*, 2006, No. 45, 434 [in Ukrainian].
7. Davydiuk O. M. (2010) *Tekhnolohiia yak ob'ekt hospodarsko-pravovoho rehuliuвання* [Technology as an Object of Economic and Legal Regulation]. Kharkiv, Vyd-vo «FINN». [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Poriadku derzhavnoi reiestratsii nesekretnykh zavershenykh tekhnolohii: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 11 hrudnia 2002 No. 696 [On Approval of State Registration of Secret Technologies Completed: Ministry of Education and Science of Ukraine of December 11, 2002 No. 696], *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Journal of the Ukraine*, 2003, No. 15, St. 686 [in Ukrainian].
9. Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy vid 13 sichnia 2011 No. 2939-VI [On Access to Public Information Law of Ukraine of 13 January 2011 No. 2939-VI], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Data of Supreme Council of Ukraine* 2011, No. 32, St. 314 [in Ukrainian].
10. Davydiuk O. M. (2010) Hospodarsko-pravovi aspekty realizatsii pryntsypu priorytetnosti natsionalnoho vykorystannia tekhnolohii [Economic and Legal Aspects Implementing the Principle of Priority of The Rational Use of Technology]. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Seriya : Ekonomichna teoriia ta pravo – Bulletin of the National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav Mudryi. Series: Economics and Law*, 3, 121–127 [in Ukrainian].

А. Н. ДАВИДЮК

кандидат юридических наук, доцент кафедры хозяйственного права
Национального юридического университета
имени Ярослава Мудрого

ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНФОРМАЦИОННОГО ВОПЛОЩЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ И ИНФОРМАЦИИ О ТЕХНОЛОГИИ

Посвящено отдельным научным проблемам разграничения категорий информационного воплощения технологии как объекта хозяйственно-правового регулирования и информации о технологии как отдельного объекта хозяйственного оборота и государственной политики в сфере трансфера технологий.

Ключевые слова: технология, информационное воплощение технологий, информация о технологии, трансфер технологий.

O. M. DAVYDYUK

Candidate of Legal Science, Assistant Professor of Economic Law Department
of Yaroslav Mudryi National Law University

**ECONOMIC AND LEGAL FEATURES OF LEGAL REGIME
OF TECHNOLOGY'S INFORMATIONAL IMPLEMENTATION
AND INFORMATION ABOUT TECHNOLOGY**

Problem setting. The critical state of national economic system caused by many factors, including macroeconomic and global political. But it is quite a significant negative role in this process plays the trends of substantive technological lagging of industrial sector of Ukraine compared with the EU and Asia countries. The main task of legal science is to develop qualitatively renewed legal institute of technology transfer that will combined both the private producer's interests and the public interest of the state concerning with the wide penetration of technology in the national economy of Ukraine.

Analysis of recent research and publications. The works of such scholars have been studied in this research: Yu. E. Atamanova, K. Yu. Ivanova, O. V. Gladka and others.

Article's main body. Current legislation of Ukraine doesn't contain a clear distinction between technology's information implementation and information about technology. It is reasonable to fix the mentioned categories in the following way: technology's information implementation is the system of information on what steps business entity should do to implement the technology to its integral property complex, information on the processes and sequence of substances and energy transformation to achieve the result defined by technology. The scope of such information will reconstruct the technology in its material embodiment (in the forms of equipment, machinery, prototypes, separate production line). At the same time, information about technology correspond to category that is significantly narrower in terms of technical data on specific technological solution taking as the basis for such technology, in terms of describing the principles of intellectual property rights that are the basis of such solution. Mentioned information should be the data on the rationale using of technology, on its features and benefits, on the existence of demand for the results and similar product offerings, on the economic rationality of its implementation (the calculations of the potential ability to generate profits, business plans, forecasts)

Conclusions and prospects for the development. It is essential that information about technology should have the status of public information, combining it with the state registration of such facilities as researches on patent cleanliness and expert researches on technology compliance with the requirements established by the current legislation of Ukraine. After these actions the state can provide the higher probability of occurrence of the economic benefits that technology can bring to the particular entity and in such way the state will «filter out» the possibility of using pseudo-technologies and technologies that are not new in the state and worldwide levels.

Key words: technology, technology's informational implementation, information about technology, technology transfer.

Давидюк О. М. Господарсько-правові особливості правового режиму інформаційного втілення технології та інформації про технологію / О. М. Давидюк // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 2 (5). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Davydyuk5.pdf>.